

दैनिक

महाराष्ट्राच्या परिवर्तनवादी विचारांचे निर्भिड दैनिक

वाढळ वाता

मुख्य संपादक : अजश भांगे

● बीड/महाराष्ट्र

बुधवार दि. ५ मार्च २०२५

● आरएनआय-एमएचएमएआर/२०२३/८७५५५ ● वर्ष २ रे ● अंक-१२९ ● पाने ४ ● किंमत ४ रुपये

टीम इंडिया चॉम्पियन्स ट्रॉफीच्या अंतिम फेरीत

मुंबई—टीम इंडियाने ऑस्ट्रेलियाचा ४ विकेटसने पराभव करून चॉम्पियन्स ट्रॉफीच्या अंतिम फेरीत प्रवेश केला आहे. सेमीफायनलमध्ये चेस मास्टर विराट कोहलीने सामनावीर ठरला, ज्याने ८४ धावांची एक अतिशय महत्वाची खेळी केली.

मंगलवारी दुबई इंटरनॅशनल स्टेडियमवर खेळल्या गेलेल्या उपांत्य सामन्यात कोहलीने धावांचा पाठलाग करताना ३ मोठ्या भागीदारी केल्या. त्याने श्रेयस अव्यापत्त ११, अक्षर पटेलसोबत ४४ आणि केलन राहुलसोबत ४७ धावा जोडल्या. या भागीदारीमुळे धावांचा पाठलाग सोपो झाला. शेवटी, हार्दिक पंडियाने जलद २८ धावा केल्या आणि केलन राहुलने घटकार मारून विजयावर शिक्कामोर्तीब केले. तो ४२ धावा करून नाबाद परतला. ऑस्ट्रेलियाने प्रथम फलदारी करत २६५ धावांचे लक्ष्य ठेवले. ऑस्ट्रेलियाकडून कर्पधार स्टीव स्मिथने ७३ आणि अंलेक्स कॅर्ने ६१ धावा केल्या. भारतीय गोलंदाजांनी ऑस्ट्रेलियाला संघवाद केले. मोहम्मद शर्मीने ३, रवींद्र जडेजा आणि वरुण चक्रवर्ती यांनी प्रत्येकी २ विकेट घेतल्या.

अखेर धनंजय मुंडे यांच्या राजीनामा!

मुंबई (प्रतिनिधी)–बीडचे सरपंच संतोष देशमुख हत्याकांडात कॅबिनेट मंत्री धनंजय मुंडे यांचे जवळचे सहकारी वाळिमिक कराड याला आरोपी करण्यात आल्यानंतर राष्ट्रवादी कांग्रेसचे (राष्ट्रवादी) मंत्री धनंजय मुंडे यांनी अखेर राजीनामा दिला आहे. याबाबत मुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीस यांनी माहिती दिली आहे. धनंजय मुंडे यांच्या राजीनाम्याबाबत बोलताना मुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीस महणाले की, धनंजय मुंडे यांनी माझ्याकडे राजीनामा सादर केला आहे. मी त्यांचा राजीनामा स्वीकारला असून, तो पुढील कारवाईसाठी राज्यपालांकडे पाठवला आहे.

जेवणावारीच्या सुरुवातीला, मुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीस यांनी बीड सरपंच हत्या प्रकरणातील कोणत्याही आरोपीला सोडले जाणार नाही असे प्रतिपादन केले होते आणि या प्रकरणाचे राजकारण करू इच्छित नसल्याचे म्हटले होते. संतोष देशमुख यांच्या हत्याकांडात वाळिमिक कराडचे नाव समोर आल्यानंतर विरोधी पक्षातील

नेतांसाह सत्ताधारी पक्षातील नेत्यांनीही मुंडे यांच्या राजीनामायाची मागणी केली होती. संतोष देशमुख यांच्या हत्येवरून विरोधकांच्या दावावामुळे मुंडे यांनी अखेर आज राजीनामा देण्याचा निर्णय घेतला. जर धनंजय मुंडे यांनी आज राजीनामा दिला नाही तर सभागृहाचे कामकाज रोखतील, असा इशारा आज विरोधकांनी दिला होता.

संतोष देशमुख यांना अमानुष मारहाणीचे फोटो समोर आल्यानंतर केजमध्ये तणावपूर्ण शांतता

केज | प्रतिनीधी

दिवसांपासून माझी प्रकरी ठीक नसल्याने पुढील काही दिवस उपचार घेण्याचा सल्ला डॉक्टरांनी दिला आहे. त्यामुळे वैद्यकीय काणास्तव सुद्धा मी मिंग्रेंजातून माझ्या मंत्रिपदाचा राजीनामा मुख्यमंत्री भाऊवांकडे आहे. क्रूरेची सीमा महणी, या फोटोमध्ये आरोपी देशमुख यांना मारहाण करून घेतला. मस्साजेगचे संतोष देशमुख यांचे अपहरण करून त्यानांना निर्यापणे हत्या करण्यात आली होती. राज्यभारत या घटेचे पडसाद उमटले, अशातच देशमुख यांची हत्या करातानाचे फोटो घेतले. फोटोमध्ये देशमुख यांचा चेहरा हप्पा पुर्ण सुजलेला दिसत असून हे फोटो समोर आल्यानंतर विविध पातळीक लोकांनी आपला तीव्र रोप व्यक्त केला. अनेकांनी एक्स या प्लॅटफॉर्मवरून आपला तीव्र रोप व्यक्त करातानाचे फोटो घेतले. मात्र, यामुळे गृहयंत्री मुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीस, उपर्युक्तमुळे अवित पवर यांना टॉन करत कायदा व सुव्यवस्थेवर प्रश्न उपस्थित केले होते. या प्रकरणाचा तपास करू आहे. या प्रकरणात दाखल करण्यात आलेला आरोपीवर बुद्धीला स्परून आसून आपला तांत्रिकी यांनी दिली. २७ फेब्रुवारीला तालुका वकील संघातात पत्र प्राप्त झाला आहे. तसेच, न्यायालयीन कांकशीही प्रस्तवित आहे. माझ्या सदसद् विवेक बुद्धीला स्परून आसून आपली काही

फोटो जोडण्यात आले आहेत. या फोटोमध्ये आरोपी देशमुख यांना अमानुष मारहाण कराताना दिसत आहेत. तर कोणी त्यांच्या शरीरावर पाय ठेवून फोटो काढावा आहे. क्रूरेची सीमा महणी, या फोटोमध्ये आरोपी देशमुख यांना मारहाण करून घेतला. फोटोमध्ये देशमुख यांचा चेहरा हप्पा पुर्ण सुजलेला दिसत असून हे फोटो समोर आल्यानंतर विविध पातळीक लोकांनी आपला तीव्र रोप व्यक्त केला. अनेकांनी एक्स या प्लॅटफॉर्मवरून आपला तीव्र रोप व्यक्त करातानाचे फोटो घेतले. मात्र, यामुळे गृहयंत्री मुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीस, उपर्युक्तमुळे अवित पवर यांना टॉन करत कायदा व सुव्यवस्थेवर प्रश्न उपस्थित केले होते. या प्रकरणाचा तपास करू आहे. या प्रकरणात दाखल करण्यात आलेला आरोपीपानी देशमुख यांनी कायदा व सुव्यवस्थेवर प्रश्न उपस्थित होता आहे. तर कोणी त्यांच्या हत्याकांडात वाळिमिक कराड उपचार घेतले होता. यामुळे गृहयंत्री मुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीस, उपर्युक्तमुळे अवित पवर यांना टॉन करत कायदा व सुव्यवस्थेवर प्रश्न उपस्थित केले होते. या प्रकरणाचा तपास करू आहे. या प्रकरणात दाखल करण्यात आलेला आरोपीपानी देशमुख यांनी कायदा व सुव्यवस्थेवर प्रश्न उपस्थित होता आहे. तर कोणी त्यांच्या हत्याकांडात वाळिमिक कराड उपचार घेतले होता. यामुळे गृहयंत्री मुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीस, उपर्युक्तमुळे अवित पवर यांना टॉन करत कायदा व सुव्यवस्थेवर प्रश्न उपस्थित केले होते. या प्रकरणाचा तपास करू आहे. या प्रकरणात दाखल करण्यात आलेला आरोपीपानी देशमुख यांनी कायदा व सुव्यवस्थेवर प्रश्न उपस्थित होता आहे. तर कोणी त्यांच्या हत्याकांडात वाळिमिक कराड उपचार घेतले होता. यामुळे गृहयंत्री मुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीस, उपर्युक्तमुळे अवित पवर यांना टॉन करत कायदा व सुव्यवस्थेवर प्रश्न उपस्थित केले होते. या प्रकरणाचा तपास करू आहे. या प्रकरणात दाखल करण्यात आलेला आरोपीपानी देशमुख यांनी कायदा व सुव्यवस्थेवर प्रश्न उपस्थित होता आहे. तर कोणी त्यांच्या हत्याकांडात वाळिमिक कराड उपचार घेतले होता. यामुळे गृहयंत्री मुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीस, उपर्युक्तमुळे अवित पवर यांना टॉन करत कायदा व सुव्यवस्थेवर प्रश्न उपस्थित केले होते. या प्रकरणाचा तपास करू आहे. या प्रकरणात दाखल करण्यात आलेला आरोपीपानी देशमुख यांनी कायदा व सुव्यवस्थेवर प्रश्न उपस्थित होता आहे. तर कोणी त्यांच्या हत्याकांडात वाळिमिक कराड उपचार घेतले होता. यामुळे गृहयंत्री मुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीस, उपर्युक्तमुळे अवित पवर यांना टॉन करत कायदा व सुव्यवस्थेवर प्रश्न उपस्थित केले होते. या प्रकरणाचा तपास करू आहे. या प्रकरणात दाखल करण्यात आलेला आरोपीपानी देशमुख यांनी कायदा व सुव्यवस्थेवर प्रश्न उपस्थित होता आहे. तर कोणी त्यांच्या हत्याकांडात वाळिमिक कराड उपचार घेतले होता. यामुळे गृहयंत्री मुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीस, उपर्युक्तमुळे अवित पवर यांना टॉन करत कायदा व सुव्यवस्थेवर प्रश्न उपस्थित केले होते. या प्रकरणाचा तपास करू आहे. या प्रकरणात दाखल करण्यात आलेला आरोपीपानी देशमुख यांनी कायदा व सुव्यवस्थेवर प्रश्न उपस्थित होता आहे. तर कोणी त्यांच्या हत्याकांडात वाळिमिक कराड उपचार घेतले होता. यामुळे गृहयंत्री मुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीस, उपर्युक्तमुळे अवित पवर यांना टॉन करत कायदा व सुव्यवस्थेवर प्रश्न उपस्थित केले होते. या प्रकरणाचा तपास करू आहे. या प्रकरणात दाखल करण्यात आलेला आरोपीपानी देशमुख यांनी कायदा व सुव्यवस्थेवर प्रश्न उपस्थित होता आहे. तर कोणी त्यांच्या हत्याकांडात वाळिमिक कराड उपचार घेतले होता. यामुळे गृहयंत्री मुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीस, उपर्युक्तमुळे अवित पवर यांना टॉन करत कायदा व सुव्यवस्थेवर प्रश्न उपस्थित केले होते. या प्रकरणाचा तपास करू आहे. या प्रकरणात दाखल करण्यात आलेला आरोपीपानी देशमुख यांनी कायदा व सुव्यवस्थेवर प्रश्न उपस्थित होता आहे. तर कोणी त्यांच्या हत्याकांडात वाळिमिक कराड उपचार घेतले होता. यामुळे गृहयंत्री मुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीस, उपर्युक्तमुळे अवित पवर यांना टॉन करत कायदा व सुव्यवस्थेवर प्रश्न उपस्थित केले होते. या प्रकरणाचा तपास करू आहे. या प्रकरणात दाखल करण्यात आलेला आरोपीपानी देशमुख यांनी कायदा व सुव्यवस्थेवर प्रश्न उपस्थित होता आहे. तर कोणी त्यांच्या हत्याकांडात वाळिमिक कराड उपचार घेतले होता. यामुळे गृहयंत्री मुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीस, उपर्युक्तमुळे अवित पवर यांना टॉन करत कायदा व सुव्यवस्थेवर प्रश्न उपस्थित केले होते. या प्रकरणाचा तपास करू आहे. या प्रकरणात दाखल करण्यात आलेला आरोपीपानी देशमुख यांनी कायदा व सुव्यवस्थेवर प्रश्न उपस्थित होता आहे. तर कोणी त्यांच्या हत्याकांडात वाळिमिक कराड उपचार घेतले होता. यामुळे गृहयंत्री मुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीस, उपर्युक्तमुळे अवित पवर यांना टॉन करत कायदा व सुव्यवस्थेवर प्रश्न उपस्थित केले होते. या प्रकरणाचा तपास करू आहे. या प्रकरणात दाखल करण्यात आलेला आरोपीपानी देशमुख यांनी

संपादकीय.. या सर्वांची जबाबदारी अखेर घेणार कोण ?

असं म्हणतात की, एखादी गोष्ट घडण्यासाठी काहीतरी निमित्त लागते. तसेच सध्या काहीतरी घडत आहे. गेल्या आठवड्यात सर्वाधिक चर्चेत राहिलेली गोष्ट म्हणजे आणि पुण्यातील बलात्काराची घटना. या घटनेने सध्या पुणेच हादरलेले नसून, तर देशच हादरलेला आहे. बलात्कार म्हटले, तर ही काही नवीन गोष्ट नाही रोज वर्तमानपत्रात कानाकोपारा नजर टाकली तरी त्यात असंख्य बलात्काराच्या घटना दिसतील. मात्र त्यातल्या काही घटना चर्चेला येतात. स्वारगेटमधील बलात्कार हासुद्धा हा याच चर्चेतील वर्गातिला. भर गर्दीत, वर्दळीच्या ठिकाणी असलेल्या व एका कोपन्यात एकांतात झालेला हा बलात्कार. या बदल सर्वच्याच मनात चीड उत्पन्न झाली नसती तर नवल. त्यामुळे पुण्याचाच नव्हे तर महाराष्ट्राच्याच प्रतिमेला एक डाग निर्माण झाला मात्र वर म्हटल्याप्रमाणे कोणती घटना घडण्यासाठी कोणते तरी निमित्त लागते. बलात्कार झाला ही दुदेवाची गोष्ट आहेच; परंतु त्यानिमित्ताने आपल्या समाज मनाची एसटी प्रशासनाची पोलिसांची सर्वाची झाडाझडती घेण्याची वेळ आली हे नसे का थोडके, त्यामुळे या बलात्कार प्रकरणाचा निकाल लागेल तो लागेलच मात्र त्यानिमित्ताने एसटी प्रशासन पोलीस सर्वांनाच आत्मपरीक्षण करावे लागेल हे नव्ही. स्वारगेट येथील बस स्थानक येथे पहाटेच्या सुमारास फलटणकडे जाणाऱ्या मुलीवर बस स्थानक परिसरात उभ्या असणाऱ्या जुन्या शिवशाही बसमध्ये एकाने बलात्कार केला ही गोष्ट ज्या वेळेस उजेडात आली तेव्हा साधारण आठ वाजले होते. स्वारगेटसारखे वर्दळीचे बस स्थानक महाराष्ट्रात दुसरे कोणते नसेल. पुण्यातील स्वारगेट येथूनच सातारा, कोल्हापूर, कोकण, मुंबई, सौलापूर, मराठवाडा, तसेच फलटण, पंढरपूर सारख्या ठिकाणांसाठी व तिथून येणाऱ्या जाणाऱ्या बस गाड्या अक्षरश: २४ तास सुट असतात अशात अशा वेळेस बलात्कार घटना होणे म्हणजे अशक्यच अशी गोष्ट होती असा तर्क लावला गेला. मात्र यात स्वारगेट परिसरात बस स्थानकात एका कोपन्यात झालेला जुन्या बसचा भंगार खाना तसेच सुरक्षिततेत चाललेली हयगय पाहता एसटी महामंडळाच्या कामांची झाडा -झडती घेणे क्रमप्राप्त झाले. ही घटना घडली तेव्हा कशी घडली तसेच हा स्वघुरुशीचा मामला होता की, केलेली जोर जबरदस्ती होती याचा कायद्यानुसार निकाल लागेलच मात्र त्या आनुषंगाने एसटी महामंडळाच्या दुर्लक्षित केलेल्या कामांचे धांधोळा ही आवश्यक ठरतो. मुंबई पुरता विचार केला तर मुंबई शहरासाठी एसटीचे तीन मोठे बस आगार आहेत. मुंबई सेंट्रल आगार. परळ आगार व कुर्ला नेहरू नगर आगार, तर दादर पुलाखाली एक छोटी जागा बस मुटण्यासाठी दिलेली आहे. पश्चिम उपनगरात बोरिवली येथे एसटीचे मोठे बस स्थानक आहे मात्र त्याला आगाराचा दर्जा नाही. त्यामुळे बोरिवली नॅन्सी वसाहत येथील बस स्थानक व स्टेशनजवळील सुकुरवाडी बस स्थानक हीच काय ती एसटीचे स्थानके मात्र यांची तरी काय अवस्था आहे? वास्तविक पाहता एसटीची बस स्थानके ही वेगळा संशोधनाचा व अभ्यासाचा विषय आहेत, मात्र आता स्वारगेट घटनेमधून यावर सर्वत्र जोरदार चर्चा होईल थोडे दिवस त्याचे पालन केले जाईल मात्र नंतर पूर्वीसारखीच अवस्था होईल. मुंबई सेंट्रल येथील बसस्थानकाची तीच अवस्था त्यात असंख्य जाणारे मार्ग. त्यात चार वाटा फार, कोण कोणता अंगतुक येतो याचा कोणालाही पत्ता नाही. पूर्वी मुंबई सेंट्रल बस स्थानकात बोरिवली कोणताही प्रवेश करण्याच्या व्यक्तीस एक रुपया दर आकारला जात असे मात्र कालांतराने तोही बंद करण्यात आला. परळची अवस्था ही तीच तर कुर्ला नेहरूनगर बस स्थानकाचे, तर विचारायलाच नको कुर्ला नेहरूनगर बस आगार आहे की, आरटीओचा जुन्या व पकडून आणलेल्या गाड्या एकीकडचा भंगार गोळा करून त्याचे डोंगरच्या डोंगर थर तथेल आगारात तयार केले गेले आहेत त्यात असंख्य बेकायदेशीर कृत्य करण्याचे कुर्ला तर आताच जणू बनलेला आहे. मध्यंतरी तेथे आरटीओचे केंद्र तयार होणार होते मात्र तेही रेंगाळले त्यामुळे पुन्हा ही जागा ओसाड बून लागली असून आजबूजूच्या झोपडपट्ट्यातील वाईट प्रवृत्ती आगाराच्या भिंत तोडून बोगदे तयार करतात आणि नवनव्या वाटा निर्माण केल्या जातात. येथील सुक्षारक्षकांकडे त्यांना पळवले जाते मात्र त्याच्यावरही काही मर्यादा पडतात. काही समाजसेवी संस्था तसेच एसटी प्रेमी संस्था एसटी लवर्स ग्रुप असे महाराष्ट्रातील काही मंडळी वारंवार एसटीकडे सुरक्षेबाबत तक्रार करीत असतात त्यात मुंबईतील तसेच राज्य राज्यातील बस स्थानकांवर तेथील त्रुटी निर्दर्शनास आणून देत असतात स्वारगेट बस स्थानकातील बंद पडलेल्या बसेस गैरप्रवृत्तीचा अडू बनत चाललेल्या आहेत याकडे त्यांनी लक्ष वेधले होते मात्र नेहमीप्रमाणे एसटी महामंडळ आणि संबंधितांनी त्याकडे दुर्लक्ष केले त्याचीच परिणीती म्हणून त्या दिवशीची ही घटना समोर आली आणि नाव मात्र एसटी महामंडळाचे जनमानसात डागल्ये. मुळात बस स्थानक हे बस स्थानकच असले पाहिजे त्यात स्कॅप व वस्तीच्या व इतर ठिकाणांवरून येणाऱ्या गाड्या नको तसेच एसटी बस स्थानकातील बस गाड्यांचे पार्किंग नको याकडे असंख्य वेळा लक्ष वेधण्यात आले होते. बस गाड्या ह्या आगारातच उभ्या केल्या पाहिजेत बस स्थानकात नको मात्र आज इतर ठिकाणावरून आलेल्या बस गाड्या या सर्व बस स्थानकात उभ्या केल्या जातात. तसेच या बस गाड्यांना कोणतीही लॉक सिस्टीम नसल्याने यामध्ये गैरप्रकार चालतात. तसेच प्रत्येक बस स्थानकात बाजारात चांगल्या प्रतीची उच्च क्षमतेची दिवे लावाचे ज्यामुळे संपूर्ण ठिकाणी सूर्यप्रकाश चांगला पडून गैरकृत्य होणार नाही याकडे ही लक्ष वेधण्यात आले होते, मात्र त्याकडे महामंडळांने दुर्लक्ष केले. अंधारातच असे गैर प्रकार घडत असतात त्यात पोलिसांची गाडी आली का थातूरमातूर कारवाई होते मात्र पुन्हा परिस्थिती जैसे थे होते. त्यामुळे महिलांना या अंधारामुळे असंख्य प्रकारचा त्रास सहन करावा लागतो व असुरक्षितता निर्माण होते. एसटी बस स्थानकात फिरणारे गर्दुल्ले भिकारी तृतीयपंथीयांचा मोठा संशोधनाचा विषय आहे काही गर्दुल्ले भिकार्यांचा वावर हा बस स्थानकात कायमचा असतो त्यात ठाणे खोपट ठाणे सीबीएस तर ठाणे रेल्वे स्थानकातील स्थानक तर परिसरात विचारायलाच नको अशी परिस्थिती आहे. वास्तविक पाहता बस स्थानकात व परिसरात फक्त बस गाड्यांना एन्ट्री असते मात्र सर्वांस बस स्थानकातच रिक्षा व इतर खासगी गाड्या पार केलेल्या सर्वत्र आढळून येतात. बस स्थानकातील मुताच्यांची तर विचाराता सोय नाही आधीच अस्वच्छ असलेल्या या मुताच्यात चांगल्या सुसंस्कृत माणसाला त्या ठिकाणी जाणे हे अवघडल्यासारखे वाटू शकते कारण तिथे असलेले समलैंगिक, विकृत प्रकारच्या व्यक्ती त्यांच्या नजरा नको आणणारा हा अनुभव असतो. या एसटी बस स्थानकत परिसरात सर्वांचा संचार असल्याने पाकिटामारी बस प्रवाशांचे सामान्यांच्या चोर्या या तर नित्य नियमितपणे सुरु असतात. कल्याण बस स्थानक हे त्याचे चांगले उदाहरण ठरते. महाराष्ट्र राज्यातील प्रत्येक बस तालुक्यात खासगी एंजटचा सुळसुळाट पाहायला मिळतो अक्षरश: एंजट प्रवाशांना पकडून पकडून घेऊन जीप, रिक्षा, टॅक्सी, लक्डारी यात बसवत असतात हे कोणाच्या आर्थिक देवावा-घेवाणतून घडत असते याचाही सर्व निकाल लागण्याची आज गरज आहे स्वारगेट येथील ती महिला बस स्थानकात बसली असताना आपण बस वाहक असल्याचे सांगत त्या महिलेला त्या बसमध्ये जबरदस्तीने देण्यात आले आज या दलालांवर नियंत्रण आणणार कोण. बस स्थानकातील सीसीटीव्ही कॅमेरे हे सुद्धा सर्वत्र असले तरी बंद पडलेले असतात

चौसाळा येथील मे. भिलारे एंगो सर्विसेस अँड बोरवेल चे प्रो.
प्रा अमोल भिलारे हे नुकतेच शेती विषयक आणि आधुनिक
तंत्रज्ञान याचा अभ्यास करण्यासाठी नुकतेच परदेश दौरा यशस्वी
करून परत आले असता चौसाळा येथे मित्र परिवाराच्या वतीने

आमची दुसरीही बाजू ऐकून घ्या हो!

यंदा माधी गणेशोत्सवाला पुन्हा वाद उफाळून वर आला, तो म्हणजे प्लास्टर ऑफ पैरिसच्या गणेशमूर्तीचा! दरवर्षीप्रमाणे यंदाही वाजतगाजत गणपती मंडपात आले. मात्र विसर्जनाचा त्यांचा मार्ग खडतर बनला, यंदा मुंबई महानगरपालिकेने पीओपीच्या मूर्तीचे समद्रात विसर्जन करायचं नाही, असे आदेश दिल होते. त्यामुळे एकतर विसर्जन खडलं आणि सोबतच पालिका आणि गणेश मंडळांमध्ये राडा पाहायला मिळाला. गणेशोत्सव हा सण पूर्णपणे बदलण्याची योजना तर आखली जात आहे का? असा सवाल सध्या सर्व स्तरातून विचारला जात आहे. शाढूची माती पर्यावरणपूरक व प्लास्टर ऑफ पैरिस हे पर्यावरणाला हानी करणारे असे आपल्या मनावर जाणूनबुजून बिंबविले जात आहे, मात्र दुसरी बाजू व फायदे-तोटे न जाणून घेताच हे सर्व पद्धतशीरणे केले जात असल्याचा मतप्रवाह सध्या दिसून येत आहे. तसेच आमचीही मूर्तिकारांची दुसरीही बाजू एकूण घ्या हो, असे म्हणत लाखो मूर्तिकार एकवटले आहेत.

जिप्समधून कॅल्शियम व सलफेट ही दोनच संयुगे पिण्याच्या पाण्यात जातील व पाणी प्रदूषित करतील, तर मातीची मूर्ती पिण्याच्या पाण्यात विसर्जन केल्यास सिलिका, लोह, ल्युमिनियम, मैग्नीज, मैग्नेशियम, पोटॅशियम, सोडियमसारखी आठ खनिजे त्यांच्या संयुगासह पाण्यात जातील व पिण्याचे पाणी जास्त प्रदूषित, परिणामकारक करतील. नैसर्गिक माती ही वरून पिण्याच्या पाण्यात टाकणे हे पिण्याच्या पाण्याच्या दृष्टीने प्लास्टर ऑफ पैरिसपेक्षा पर्यावरणाला जास्त हानिकारक आहे. मातीमुळे नद्यांत मातीचे थर साचून राहून नैसर्गिक झर बुजवले जातील.

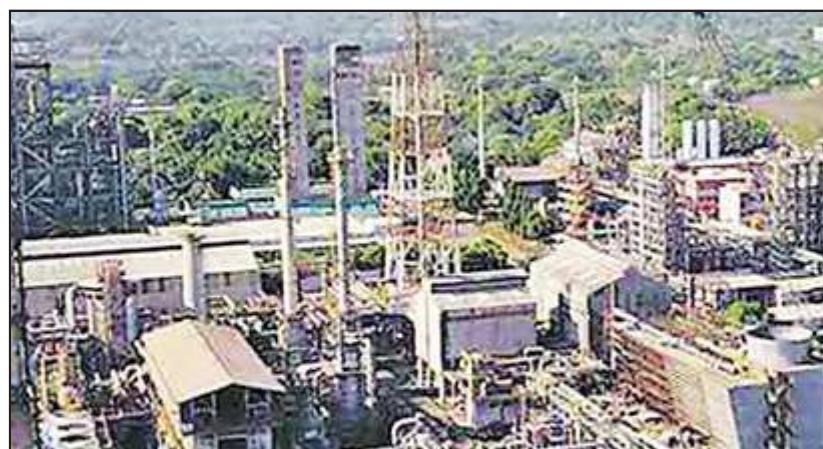
नैसर्गिक सर्व मार्तीसाठी २००५ साली जागतिक आरोग्य संघटनेने जवळजवळ ५० ते ६० वर्षे माती संशोधनावरचे सर्व वैज्ञानिक निष्कर्ष घेऊन एक विस्तृत अहवाल मातीच्या घातकतेसंबंधी प्रसिद्ध केला आहे. त्या अहवालात मातीत नैसर्गिक क्वार्झ असल्याने सतत माती संपर्कात आल्यास मानवाला सिलीकोसिसमुळे फूफ्सावर परिणाम होऊन निर्देशानुसार पाहू गेल्यास पीओपी प्रदूषक असल्याचे कुठेर च आढळत नाही. नदीत पीओपीच्या गणेश मूर्ती विसर्जित केल्याने प्रदूषण होते असे महाराष्ट्र प्रदृष्टण नियम मंडळ देखील म्हणत नाही, तर मूर्तिकारांच्या मते लोकामध्ये उगाच्च काहीतरी अपसमज आहेत. खरं तर पीओपीमुळे प्रदूषण होत नसून उलट शेत जमिनीची उत्पादनक्षमता वाढते. पीओपी पाण्यात लवकर विरचित नाही ते तळाशीच साचून राहते. पीओपीमुळे पाण्यात अल्कली होते. इत्यादी मते लवादाने आपला निर्णय देताना अमान्य केली आहेत. २०१३ साली एका इंग्रजी वृत्तपत्रात डॉ. नंद्रेंद्र दाभेलकर यांचे मत प्रसिद्ध झाले आहे. ते म्हणत होते की, मूर्तिकार तर या निर्णयाचे स्वागत करतील; परंतु आम्ही आमच्या मतांशी चिकटून राहणार आहोत आणि पीओपीच्या गणेशमूर्ती वापरू नयेत असा प्रचार करणार आहोत. शाडूच्या मूर्ती तुलनेने महाग असतात, त्या घेणे लौकिकांना परवडतेच असे नाही. तेव्हा विरोधकांचे हे कोणते षडयंत्र तर नाही याचा ही विचार व्हायला तथेते तर कोणती बंदी नाही. मात्र महाराष्ट्रातच ही बंदी का आहे?, हा दुजाभाव नाही का? हे महाराष्ट्र राज्यातच राजकारण का सुरु आहे असा सवालही विचारला जात आह. गणेशोत्सवात अवघ्या तीन महिन्यांत महाराष्ट्रात ६० ते ७० हजार कोटींची उलाढाल होत असते. जर पीओपी बंद करून शाडू मातीची जबरदस्ती केल्यास पन्नास टक्के घरातही मूर्त्या बसणार नाहीत. त्यामुळे आता उत्सवच बंद करण्याच्या प्रयत्न तर कोणी नाही ना हेही तपासून पाहिले पाहिजे. मंत्रिमंडळाच्या बैठकीत राज्य सरकार न्यायालयात जाणार हे ठरले होते मग अजूनही न्यायालयात दाद मागण्यास सरकार विलंब का करत आहे. सरकार न्यायालयात जाईपर्यंत वेळ टळून तर जाणार नाही ना अशी शंका मूर्तिकार व जनसामान्यांमध्ये आहे. या गोष्टीचा आता सर्वांगीण विचार झाला पाहिजे. मुळात जो लवादाने निकाल दिला होता त्यात त्या मूर्त्यावर रासायनिक रंग मारू नये असा दिला होता. मात्र मूर्त्याबाबत तो लागू केल्यास आता शाडूच्या मूर्त्यावरीही केमिकल रंग मारले

यंदा माधी गणेशोत्सवातल्या सार्वजनिक मूर्तीचं विसर्जन समुद्रात करायला पालिकेने नकार दिल्यामुळे पीओपीच्या मूर्ती बनविणरे मूर्तिकार आणि सार्वजनिक मंडळांमध्ये वाढंग उठला आहे. पीओपीच्या मूर्ती तयार करणं, त्यांची विक्री करणं आणि त्यांचं विसर्जन करणं यावर केंद्रीय प्रदूषण नियंत्रण मंडळाने सुधारित मार्गदर्शक तत्वानुसार बंदी घातली आहे. त्यातच सुप्रीम कोटीनीही ती मार्गदर्शक तत्वं योग्य उरवली होती. त्यामुळे च माधी गणेशोत्सवाला पीओपीच्या मूर्तीची विक्री होऊ देऊ नका आणि ती झाली तर त्या मूर्तीचे विसर्जन करायला देऊ नका, असे आदेश हायकोर्ट, एमपीसीबी, राज्य सरकार आणि विविध महापालिकांनी दिले होते. मात्र खरंच पीओपी हे निसर्गाला हानिकारक आहे का? जागतिक पातलीवर मातीवर सुद्धा वर्ल्ड हेल्थ ऑर्गनायझेशनने संशोधन निर्माण करून ठेवलेले आहे व त्यानुसार मातीही प्लास्टर ऑफ पैरिस पेक्षाही मानवाला व पर्यावरणाला घातक आहे हे सिद्ध केले आहे. माती व प्लास्टर ऑफ पैरिस दोन्ही गोष्टी पूर्णपणे नैसर्गिक आहेत पण मातीत आठच्यावर रासायनिक संयुगे आहेत तर प्लास्टर ऑफ पैरिसमध्ये फक्त दोनच संयुगे आहेत. नदीच्या पात्रातील प्लास्टर ऑफ पैरिस ऊर्फ नैसर्गिक श्वसनाचे रोग तसेच कॅन्सरचा धोका निर्माण होतो असे निष्कर्ष प्रसिद्ध केले आहेत. आयआरएसी मोनोग्राफचा टॉक्सिकोलोजिकल रिपोर्टनुसार, मातीच्या सुरक्षा तत्वानुसार जगात सर्वत्र माती आता पुरवली जाते. बॉलकले, चायना क्ले, केंओलिन यांच्या संपर्कात जास्त वेळ आल्यास कर्करोगाचा धोका अधिक जाणवतो. त्यामुळे मातीही हार्मफूल घातक श्रेणीत मोडली जाते, तर प्लास्टर ॲफ पैरिस याता मात्र पर्यावरणप्रेमी स्थान घटकात अजिबात नसल्याने विज्ञानाने त्याला सुरक्षित उत्पादन मानले आहे.

९ मे २०१३ रोजी लवादाच्या दिल्ली विभागाने निर्णय दिला होता. लवादाने केंद्रीय प्रदूषण नियंत्रण मंडळाचे म्हणणे अमान्य केले असून प्लास्टर ॲफ पैरिसमुळे जलप्रदूषण होत नसल्याचे स्पष्ट केले आहे. यासाठी लवादाने पुणे स्थित सृष्टी इको रिसर्च इन्स्टिट्यूट सेरी या संस्थेने एअर क्लालिटी मॅनेजमेंट सेल यांच्यासोबत पुणे येथे केलेल्या सर्वेक्षणाचा अहवाल आधारभूत मानला आहे. २०१२ साली केलेल्या सर्वेक्षणाच्या निष्कर्षानुसार मुठा नदीत दरोज सुमारे १५ टन कचरा जमा होतो. गणेशमूर्तीच्या विसर्जनाने या रोजच्या कच्च्यात एक टक्क्याहन कमी भर पडते तीही वर्षातून एकदाच. सौरीचे अध्यक्ष डॉ. संदीप जोशी यांच्या मते, सीपीसीबीच्या हवा. सध्या महाराष्ट्रात ५ टक्के मूर्ती या शाडू मातीच्या बनतात, तर ९५ टक्के मूर्त्या या पीओपीच्या बनतात. महाराष्ट्रातील गणपतीला १३० वर्षे जुनी पंपंपा आहे. गेल्या साठ वर्षांपासून पीओपीपासून गणपती बनतात. शाडू माती परवडण्यासारखी नाही. शाडू मातीची गणेश मूर्ती ही गणेशोत्सवाच्या तीन महिने अगोदर बनवली तर गणपतीच्या वेळेस त्याला थोडासा जरी ओलसरपणा राहिला तर त्या मूर्तीला तडे जाऊन मूर्ती भंग पाहू शकते. अशा तडा गेलेल्या मूर्तीला शास्त्रात परवानगी नाही. ती विसर्जित करावी लागते. तेव्हा याची जबाबदारी राज्य सरकार घेणार की, महापालिका घेणार आहे. शाडू मातीच्या मूर्ती या उंच मूर्ती बनवू शकत नाहीत. त्याला मर्यादा आहेत. महापालिकेने कितीही माती पुरवण्याचा प्रयत्न केला तरी तो तोकडाच पडणार आहे.

शाडू मातीसाठी उत्खनन करणे हे सुद्धा निसर्गाच्या विरोधात आहे मग ते संयुक्तिक कसे ठरते, बरं दुसरी गोंध न्यायालयाने दिलेला नियम जर सर्वांसाठी असेल तर मग तो इतर राज्यांसाठी लागू नाही का? फक्त महाराष्ट्रात गणेशोत्सव साजरा होतो म्हणून तेथेच हा नियम का लावला जात आहे. पीओपीच्या मूर्ती या तेलंगणा, गुजरात सारख्या राज्यात का चालतात,

मराठाक्यात उद्घोषाची पीछेहाट

मराठवाड्यात एकूण आठ जिल्हे आहेत. त्यापैकी छत्रपती संभाजीनगर वगळता अस्य सात जिल्ह्यांत उद्योगांची म्हणावी तशी प्रगती नाही. दलणवळणाची साधने असतील तर कुठलाही उद्योग टिकतो. मराठवाड्यातील लातूर व नांदेड जिल्ह्याला महाराष्ट्राचे मुख्यमंत्रीपद मिळाले होते; परंतु या दोन्ही जिल्ह्यातीही उद्योगांची पीछेहाटच आहे. आता मराठवाड्यात रोजगार मेळावे भरत आहेत. या मेळाव्यांच्या माध्यमातून कुशल कामगार तर मिळतील, परंतु मराठवाड्यात उद्योग आहेत का हा प्रश्न बेरोजगार व तरुण वर्गाला भेडसावत आहे.

मराठवाड्यात नवनवीन उद्योग आले पाहिजेत व ते टिकले पाहिजेत. या दृष्टीने हालचाली होणे गरजेचे आहे. राजकीय नेत्यांनी मनावर घेतले तर मोठ-मोठे उद्योग मराठवाड्याच्या जिमीवर सुरू होऊ शकतात; परंतु त्या नेत्यांची उद्योजकांना मनधरणी करण्याची मानसिकता नाही की काय? असा प्रश्न मराठवाड्यातील बेरोजगार व युवा वर्ग उपस्थित करत आहे. स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुका डोळ्यांसमोर ठेवून मराठवाड्यात सद्यस्थितीला राजकीय नेते रोजगार मिळावे

भरवत आहत. या राजगार मळाव्याचा समाजाला किंती फायदा होईल, ही वेगळी बाब असली तरी मराठवाड्यात उद्योग उभारणे व ते टिकविणे मोठे जिकिरीचे काम होऊन बसले आहे. दलण-वळणाच्या सुविधा असतील तर औद्योगिक वसाहर्तीद्वारे उद्योग टिकतात व वाढतात. यासाठी केवळ शासनाची सकारात्मक भूमिका असून चालणार नाही, त्यासाठी उद्योगकांचे प्रामाणिक प्रयत्न व मागणीप्राप्त उद्योग असणे गरजेचे आहे. सध्या मराठवाड्याच्या बाबतीत एक आनंद वार्ता कानावर येत आहे. एका उद्योगाच्या निमित्ताने मराठवाड्याचे नशीब पालटण्याची शक्यता व्यक्त केली जात आहे. अमेरिकन इलेक्ट्रिक कार निर्माते यांची कंपनी टेस्ला भारतात प्रवेश करणार आहे. मार्चनंतर कंपनीचे अधिकारी भारताला भेट देणार आहेत. ही कंपनी जगप्रसिद्ध आहे. इलॉन मस्क हे प्रसिद्ध उद्योगपती या कंपनीचे सर्वेसर्वा आहेत. महाराष्ट्रातील छत्रपती संभाजीनगर आणि गुजरात या ठिकाणी यासाठी चाचपणी झाली. टेस्ला कंपनी भारतात किमान पाच अब्ज गंतव्यणक करू शकते. टेस्ला भारतातील

निर्देशनासुरार पाहू गेल्यास पीओपी प्रदूषक असल्याचे कुठेच आढळत नाही. नदीत पीओपीच्या गणेश मूर्ती विसर्जित केल्याने प्रदूषण होते असे महाराष्ट्र प्रदूषण नियम मंडळ देखील म्हणत नाही, तर मूर्तिकारांच्या मते लोकांमध्ये उगाचच काहीतरी अपसमज आहेत. खरं तर पीओपीमुळे प्रदूषण होत नसून उलट शेत जमिनीची उत्पादनक्षमता वाढते. पीओपी पाण्यात लवकर विरवळत नाही ते तळाशीच साचून राहते. पीओपीमुळे पाण्यात अल्कली होते. इत्यादी मते लवादाने आपला निर्णय देताना अमान्य केली आहेत. २०१३ साली एका इंग्रजी वृत्तपत्रात डॉ. नरेंद्र दाभोलकर यांचे मत प्रसिद्ध झाले आहे. ते म्हणत होते की, मूर्तिकार तर या निर्णयाचे स्वागत करतील; परंतु आम्ही आमच्या मतांशी चिकटून राहणार आहोत आणि पीओपीच्या गणेशमूर्ती वापरू नयेत असा प्रचार करणार आहेत. शाडूच्या मूर्ती तुलनेने महाग असतात, त्या घेणे लोकांना परवडतेच असे नाही. तेव्हा विरोधकांचे हे कोणते षड्यंत्र तर नाही याचा ही विचार व्हायला हवा. सध्या महाराष्ट्रात ५ टक्के मूर्ती या शाडू मातीच्या बनतात, तर ९५ टक्के मूर्त्या या पीओपीच्या बनतात. महाराष्ट्रातील गणपतीला १३० वर्षे जुनी परंपरा आहे. गेल्या साठ वर्षांपासून पीओपीपासून गणपती बनतात. शाडू माती परवडण्यासारखी नाही. शाडू मातीची गणेश मूर्ती ही गणेशोत्सवाच्या तीन महिने अगोदर बनवली तर गणपतीच्या वेळेस त्याला थोडासा जरी ओलसरपणा राहिला तर त्या मूर्तीला तडे जाऊन मूर्ती भंग पाहू शकते. अशा तडा गेलेल्या मूर्तीला शास्त्रात परवानगी नाही. ती विसर्जित करावी लागते. तेव्हा याची जबाबदारी राज्य सरकार घेणार की, महापालिका घेणार आहे. शाडू मातीच्या मूर्ती या उंच मूर्ती बनवू शकत नाहीत. त्याला मर्यादा आहेत. महापालिकेने किंतीही माती पुरवण्याचा प्रयत्न केला तरी तो तोकडाच पडणार आहे.

शाडू मातीसाठी उत्खनन करणे हे सुद्धा निसर्गाच्या विरोधात आहे मग ते संयुक्तिक कसे ठरते, बरं दुसरी गोष्ट न्यायालयाने दिलेला नियम जर सर्वांसाठी असेल तर मग तो इतर राज्यांसाठी लागू नाही का? फक्त महाराष्ट्रात गणेशोत्सव साजरा होतो म्हणून तेथेच हा नियम का लावला जात आह. पीओपीच्या मूर्ती या तेलंगणा, गुजरात सारख्या राज्यात का चालतात,

किंवद्दुना महाराष्ट्रात उद्योग तग धरत नाहीत. उलट मोठ-मोठे उद्योग गुजरातला पळून गेले, अशी आरोग्यी ठोकली जाते व त्यावरून मोठे राजकारण केले जाते. गुजरातमध्ये

राजकारण कला आहा. गुजरातमध्ये
उद्योगवाढीसाठी पोषक वातावरण आहे.
एक खिडकी माध्यमातून गुजरातला उद्योग
— देवे — दी — दी — दी —

उभारता येतो. तशीच पद्धत महाराष्ट्रात किबहुना मराठ वाड्यात अवलंबविल्यास नक्कीच मराठवाड्याला उद्योगाच्या बाबतीत अच्छे दिन येतील, असे म्हटले तर ते चुकीचे ठरणार नाही. गुजरातमधील मोठोठे उद्याजक परदेशात स्थायिक झालेत. त्यांनी विदेशात अडोवधी रूपयांचा उद्योग उभारला. परदेशात यशस्वी दाखलेला तरोरुतांपैसे प्रत्यापांपैसे

वेगवेगळ्या कारणांमुळे मराठवाड्यातील उद्योगविश्वाला उतरती कळा लागली. आजही मराठवाड्यात असलेल्या औद्योगिक वसाहतीत अनेक उद्योग बंद अवस्थेत आहेत. अनेक उद्योजकांनी उद्योग सुरु करायचा म्हणून केवळ जमिनी लाटून घेतल्या आहेत. मराठवाड्यात उद्योग न टिकण्यामागे वेगवेगळी कारणे असली तरी खंडणीखोर, अधून-मधून वेगवेगळ्या सण-उत्सवांनिमित्त लाखो रुपयांच्या वर्गण्या मागतात. यामुळे अनेक उद्योजक त्रस्त आहेत. याशिवाय नको त्या कारणाने आरटीई टाकून पैशांची मागणी करणारेही उद्योग पळबून लावत आहेत. कोण्या एका ठिकाणी उद्योग सुरु होणार आहे, असे कळल्यावर केवळ जागा मिळावी या उद्देशातून भूखंड माफिया जागा स्वतःच्या नावावर गुंतवून ठेवतात. उद्योग सुरु करायचा नाही, जागा डदवून ठेवायची. त्या जागेला काही वर्षांनंतर चांगला भाव आला की, ती जागा चढऱ्या भावाने दुसऱ्याला हस्तांतरीत करायची, या पद्धतीतून अनेक भूखंड माफिया करोडोपती झाल आहेत. शासनाने अशा भामटच्या उद्योजकांना हाकलून लावावे. ज्यांनी ज्यांनी उद्योगाच्या नावाखाली जमिनी लाटल्या; परंतु त्यांनी उद्योग सुरु केले नाहीत, अशा लोकांना औद्योगिक वसाहतीतून बाहेर काढावे. जे खरोखर उद्योग उभारणार आहेत, अशांनाच जमिनी द्याव्यात व उद्योग वाढीसाठी त्यांना सोयी-सवलती देऊन मोठे करावे. तसे पाहिले तर, उद्योग उभारताना जे नियम व अटी घालून दिलेले असतात, ते अनेकदा कागदोपत्री पाळले जातात, प्रत्यक्षात त्या नियमांना नंतर पाहणारे देखील कानाडोळा करतात. या व अशा अनेक कारणांमुळे मराठवाड्यात

